

છગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત

પહેલી ચોપડીનો

“ ડિક્શનરી શિક્ષક. ”

પાઠવીર અઘરા શબ્દો.

પાઠ ૧	પહેલાં	દીવા	ખાળક	સોમવાર
દિવાળી	કેટલાક	મૂકે	ખડુ	કેડે
અક્ષર	લોપેગુપે	સાંઈ	હરખાય	મંગળ
હાથાં	ખરી	જમવાનું	પાઠ ૨	બુધવાર
નિશાળમાં	ચુના	લુગડાં	ત્રીજો	ગુરુવાર
સઘળાં	ધોળો	ઘરેણાં	છેલ્લો	બેસાડે
છોકરાં	સેવ	ઘાલે	વિષે	મુસલમાન
થોડેક	પાપડ	દારખાનું	સવારથી	જુમેરાત
છોટી	સંજેરી	ફેડે	મુઠ્ઠી	શુક્રવાર
આગળ	ધુધરા	ગીત	ગણાય	શનિવાર
વળી	તેટલા	ખાંધાં	રવિવાર	સાતમેા
ત્ર ગુ	આંગણમાં	દિવસમાં	રવિ	સાત
વરસમાં	સાથીઆ	ફટાકડા	મુરજ	અઠવાડીઉં
દહાડા	પૂરે	ફડફડ	સાહેબ	ચોથો
લેગી	ખારણે	ફૂટે	દેવળમાં	

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૨૪૭૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ડિઝેશન 12.5.5-1

વિષય મ 828:૮૫૩: ના- : 852

પાંચમે	વગાડવાને	કુતરા	ગુરુને	ટોપી
પાઠ ૩	મોગરી	કેળુ	મળશે	ધોતડી
નેશાળ	અંદર	દાડમ	જ્ઞાન	અંગરખી
હો	અહીં	માટીનાં	ભુકું	મંગાવી
ફરતી	મહેતાજી	બનાવેલા	આળસ	મનુ
દરવાજા	પાટીઆની	નહિ	અંગ	બોડીએ
પાટીડ	સીસી	મઝાની	સંગ	નહિ
ચચળ	નકશા	પાઠ ૪	ચોડી	દરજીને
બનાવું	નકશા	નિશાળીઆ	ચિત્ત	બોલાવીશ
ફૂલઝાડ	ચિત્રો	શિખામણ	શિક્ષા	કરાવીશ
પ્રવેશીની	ટાંગેલાં	ધશ્વર	નહિ	સાંજે
વેલ	કાઢેલાં	જ્ઞાન	નીસરી	બજારમાં
ગુલાબના	ખુણામાં	નિત્ય	પાંસડું	લેધી
છોડ	ઘોડી	પરોઢીએ	પાઠ ૫	મુરવાલ
કસરત	લખોટાનું	ઊડીને	લુગડાં	ફળીઆના
બધાને	ચોકકું	દાતાજી	લાગ્યો	કોટ
વાવટા	કખાટ	નાચ્યા	પહેરેલાં	દેખાય
ગમત	ચોપડીઆ	પાઠ	છોડ	મણી
ઘટ	ઘોડો	કહ્યું	થઈશ	સાંભળીને

ધાધરી	ફેલ્લા	દીલમાં	દસમું	પાઠ ૮
ઝોઢણી	ખસ	નાથ	બેસશે	સગાં
ખદન	ધોવડાવવાં	પાઠ ૭	વાર	વહુ
પાઠ ૬	ધોનાર	વરસગાંઠ	ક્યારે	ભત્રીને
ચોકખાઈ	ધોઈ	ભાવ્યો	ખારસું	થાઉં
ચોકખા	ચોળવું	કર્યો	કસાર	ભાણેજ
કાસમ	ડાઘા	ક્યારે	ભાણો	કહેવાઉં
કપડાં	વાડા	આપ્યા	ખોસાવ્યાં	કુઓ
પહેરણુ	આંગણમાં	અડાડયો	મડયો	માસી
ધૂળમાં	ગંદવાડ	જગુભાઈ	ભાત	માસો
રમ્યો	ગદી	ઊડીને	કઠી	પીતરાઈ
નેઉં	માંદા	ઝટ	અડાડયો	મોસાળ
નાહું	ત્રિષે	આઠસું	સૌ	મસિઆઈ
ડીલ	કવિતા	ખેડુ	ધોઈ	ફોઈઆત
ચોળીને	શીખવું	પૂછવું	ઊઠ્યાં	સાળીઆ
નાહતો	ઝોટલો	કહું	પાન	સાવડાં
ગદી	ચોકખું	સાંભળી	સોપારીનાં	દૂધભાઈ
ગદો	સૌ	ખોલ્યા	ળીડાં	જમાઈ
અડાય	મુખડું	મહીના	આપ્યાં	સાસુ

સસરો	સસાળે	ભણાવી	મટુભાઈ	બેસીશું
વેચાઈ	જાત	રહ્યા	કનુભાઈ	શેતરંજી
વેચાણું	ગભરાતી	ખારણા	કયાં	પાંદડાં
પાઠ ૯	ખૂશ	પૂઠે	આશોપાલવ	કુલડીઓ
વિષે	ઉંઘાડવાને	ઉતર્યા	ઝાડ	પાથરણું
કવિતા	માંદો	અહીં	શંભુભાઈ	આવ્યું
ખડુ	ઓસડ	ગાદી	લઈશું	સીધી
હરખાડ	પેટ	ખંધું	વિના	બેસાડ્યાં
જાડ	સાથી	લીધું	પૌંઆ	થાળી
ચાંપે	દેન	જોયું	ધાણી	ત્રાડકો
સાથ	પાઠ ૧૦	માંડયું	વઘારેલાં	ચટણીની
ભીડે	ત્યાં	વખાણું	મીડાં	મૂકયાં
ખાથ	ખોદ્યો	કયાં	લોંબુ	વાડકામાં
ધવરાવે	પ્રમાણું	કહું	દરાખ	માંડયું
ખોળા	સોરાખળું	કહેવાશે	નારગી	તૈયાર
પપાળીને	ઓરડામાં	પાઠ ૧૧	ખારેકી	ધોઈ
દુખડાં	કહું	ઉજાણી	દળનો	નાખ્યા
પખી	ખોલાવ્યો	પીરસ્યાં	લાડુએ	ખૂબ
કલોર્સ	આવ્યો	ખજખે	શેરડી	મઝા

પાઠ ૧૨	સદવાળી	પાઠ ૧૪	માધુ	સોળ
હોડીની	પૂછીશ	પાળ	કીડીઓ	પાડયા
ઐકઠા	સુંદર	પથરે	છૂંદે	કહું
ભેખશું	પાઠ ૧૩	ફેંકાફેંકી	દુઃખ	ચાદ
તળાવના	મળ્યો	ધડાધડ	ચીનુભાઈ	ભૂલીજ
ભુઓ	મઝાનો	માયાં	શકતી	ગળ
વાદળી	ખંડ	ડાહ્યો	તળેથી	ઉપરાંત
દોરી	ઇતમમાં	ઊઠ્યો	નીકળવાને	પાઠ ૧૬
ખેંચે	કાંચળી	દેડકો	ઇજા	એનથેન
દોડે	કરાવીશ	પ્રાણીઓને	આપણે	ડાહીનો
ધીરૂની	માણેક	ખંધ	ઠોર	ઘોડો
રામુની	મળ્યું	સંભાળીને	સંભાળ	નક્કી
પછાડી	રડયા	દુઃખ	તેટલું	છુટ્ટો
જગુની	વિના	તુકસાન	વખતસર	છૂટ્યો
સરત	મોકલશે	હાથ	સ્નાઈ	કઈ
ઉમેદની	પરીક્ષામાં	પાઠ ૧૫	નીરવાનું	વાડ
નબળી	રડાવશે	પ્રાણી	જાણ્યું	દાગ
જાણાશે	નહિ	દયા	સોને	જાણુ
જુલ્યો		ખીજયા	ખળદને	થાઉં

ખોળામાં	રહો	વખાણ્યો	સીમમાં	લાગ્યું
માથું	મૂકનારને	ઊઠ્યો	બકરાં	ગભરાઇને
મૂકીને	ઓળખ	મંડ્યો	દહાડો	માણસોએ
બંધં	શકર	પાઘડો	અમથી	નાખ્યાં
વાંસા	શાખાશ	દીઠી	બૂમો	તેટલાંજ
આંગળી	ઉતારી	મૂક્યો	આવ્યા	સાંભળી
મૂકવા	દીધો	કાપ્યાની	ધાળે	ખેડુત
તૈયાર	પાઠ ૧૭	નીકળ્યા	એટલામાં	બગાડ
પૂછ	ચપ્પુ	પૂછ્યું	આસપાસ	કયો
સમજ્યો	ગમ્યો	સૌએ	ખેતરવાળા	કહ્યું
નહિ	આણ્યો	સાંભળીને	દોડી	જીકું
પૂછું	પૂછ્યું	ખોડું	જ્યું	છેતર્યા
મૂકી	દેશાઈ	કયું	પૂછ્યું	તુકસાન
હોશિયાર	લલ્લુ	સાચાખોલું	કયાં	યાદ
સેળભેળ	ગાળો	પાઠ ૧૮	ત્યારે	સપડાય
સતાવા	જીકું	વાઘ	હસવા	જીકાણું
છુટશે	ઘણું	મશ્કરી	ખાપડા	જલદી
અડશે	હેત	પસ્તાય	શરમાઈ	જીકો
છાંડી	દહાડો	બચ્યાં	ખોડું	

૯] આળગને! “ મુખગણિત શિક્ષક ” દેહ આતો.

પાઠ ૧૯	અચર્યા	ભિખારી	પ્રભુ	શિકાર
શિઆળ	ખુશીથી	અહીં	વીસરૂં	અચર્યું
દેહકાં	રહીશું	કયાં	અગણિત	રૂપાળું
ભુક્તિ	અહીંથી	લુગડાં	કર્યા	હોડાવી
તળાવમાં	જવાશે	આંધળો	ઉગસને	મૂકયો
મૂકી	વારાફરતી	ખાઉં	ઉપયોગી	પકડયું
માંડયું	મેંમાં	મળ્યું	દામ	ઉપાડી
પૂછવા	ઘાલીને	રસ્તેથી	વરસાદેથી	માંડયું
અદ્યા	ત્યાં	અપગ	ભેસને	દીધું
દુઃખ	કબુલ	ચાલ્યા	દૂધ	એકદમ
કહું	દૂર	ગજવામાં	દહીં	છલગ
દયા	પ્રમાણે	પંસા	સાં	રાત્રે
સગાં	રસ્તામાં	સેવ	ઠામ	દેવતાઈ
વહાલાંએ	પાઠ ૨૦	દુકાનેથી	ફૂલ	પુરુપને
વિચાર	દુઃખ	પાઠ ૨૧	ખનાચ્યાં	ગરીબડી
સાંભળતાંજ	જાણનાર	ઈશ્વરનું	પાઠ ૨૨	દયા
ભેઠયાં	અજ	વિદ્યા	સરદાર	પરમેશ્વર
નહિ	ભૂખ્યા	ચદ્ર	સ્વપ્નું	અન્યા
ખાંધું	કતું	કદી	જંગલમાં	દેશનો

પાઠ ૨૩	નીકળતા	નાખતો	લુણાં	પાઠ ૨૬
રૂપાળું	પૂછ્યું	છૂંદી	આંધળાં	ચતુરાઇ
ઉંદરી	હંમેશાં	ફેણ	દીકરો	તરસ
રસોડાના	પૂછીને	છોડાઈ	સાંભળ	વાડામાં
લંડરીઆમાં	પાઠ ૨૪	નીકળ્યું	તીર્થ	કુળે
રોટલી	કીડી	પહોંચી	કાવડ	ચાડું
લાડુ	નદીના	વાગેલે	દુઃખ	કાગડો
લોંચ	કાંઠા	ઠેકાણે	મનસુખે	ખેડો
ખૂશ	પીપળામું	વળગીને	તૈયાર	ચાંચ
આણ્યું	પોલમાં	ચટકા	ખેસાડ્યાં	ઘાલતો
ખિલાડી	ઝેરી	દીધા	પિતા	ફાંફાં
મૂકેલી	રસ્તા	પછાડી	ખાંધે	માયાં
મઝાની	પંખી	પછાડાં	સૌને	ખાલુએ
મઝાનું	ખેસતું	ઝાઝી	અચરજ	પહોંચે
માણા	કુંફાડ	લીધો	સંતાપ	નેયું
ઉંદરીઉં	ઉઝાડી	પ્રાણજ	સઘળાં	ઉંડું
ભોગબેસે	મુકતો	પાઠ ૨૫	આશિષ	જણાયું
પેડી	ઉંદર	સેવા	પ્રભુએ	વિચાર
દુઃખતા	દેડકાં	ઘરમાં	લહેર	લાગ્યો

૧૦] ચોથા ધોરણનો "મુખ્યશિક્ષિત શિક્ષક" ચાર આના.

એટલામાં	ધીરજ	સાંભળી	દહાડીઆને	દોઢાં
ઉપાય	કઠણ	મલકાવી	આપણે	ત્રીજો
સૂઝી	જલદી	કાળુનેએ	ભાણ	ગાડું
આવ્યો	સુકાય	બાથમાં	ખૂડે	લાવ્યા
કેટલાક	સૌ	લીધાં	પુરં	પાથમાં
કાંકરા	પાઠ ૨૭	ખચીએ	બધાંએ	ભયાં
માંડયા	કાપણી	ભાથું	દાતરડાં	માંડયું
નાખતો	પટેલ	ઉનો	હાથમાં	દેખાવ
આવ્યું	થાકીને	રોટલો	ચાસ	ખળી
ત્યારે	મહેનત	દાદીમાએ	ત્રણત્રણ	આગળ
ખોળી	ઘઉં	થોડું	ચચચાર	પહોંચ્યાં
પહોંચી	દહાડો	માખણ	આથમે	હસતાં
તેરલું	આથમતા	આપ્યું	પાઠ ૨૮	ઉતાર્યાં
પીધું	વઢાઈ	મરચાં	ઘઉંનો	ભોર
મટાડી	દિવાળી	આદુ	પાથરામે	ખળીમાં
ચાલ્યો	દાદાજી	ચટણી	દહાડા	ઠાણવે
ખંડું	વઢાશે	વંતાકતું	ખેતરમાં	કેટલે
છુપાવેને	મદદ	શાક	તડકે	કાઢવા
ખોલ્યો	સાદ	બૂખ્યા	સુકાવા	સૌ

બાળકના	પાઠ ૨૬	વાળુ	ચંદ્રમા	ઝાંખો
કામકારને	કાપણી	<u>હંધરનું</u>	ત્યાંસુધી	કામઠા
પ્રગર	ઉમંગે	પાઠ ૩૦	નીકળ્યા	પાતળો
ફેફવતી	વાદળીઓ	દીસે	બોદયો	વળેલો
ખઠકાણી	સદાચ	તેયાર	દહાડો	ત્યારપછી
ફેદકાક	ઉભરાયો	કુંડામાં	સાંજે	છેવટે
કિપણીને	સુંદર	છુડું	મેદાનમાં	થાળી
કુંવળ	ફેલ	ગોળ	નીકળ્યા	ઊગે
દમલા	લણીઓ	સરસ	ઉતરી	ત્રીજો
છેવટે	ખંત	પિલાય	બોદયો	અધારી
બિલરમાં	મીંચીને	છુટા	વિષે	પેઠે
ખણીમાં	વાંકું	ટોપલામાં	બોલું	ઝગઝગે
કેમણી	દાતરડું	કુંસાં	થાળી	વધારે
ખૂરા	કુંડાં	ઊડી	જેવડો	દેખાતા
કરુણાર	દગલો	કોથળાઓ	ગોળ	જુઓ
માલોજ	કૈયે	<u>કાથેકાથ</u>	ઊગે	વાદળાં
કાણી	લખણી	પાઠ ૩૧	ત્યાંસુધી	ચઢી
કોંસીલી	નવે	આકાશની	દેખાય	પાઠ ૩૨
લેડી	મૂકે	સહેલ	અજવાળું	વરસાદ

૧૨] સરત જીવનનો “ ભૂગોળ શિક્ષક ” ત્રણ આના.

બેસાડયાં	દરીઆમાં	માંડયા	નઠારી	મટોડી
આગ્યાં	થોડોક	ખોદતું	દેડકે	સુકાય.
લાગ્યાં	ખેંચી	ચાલ્યું	તાણી	કઠણુ
મનુ	રથમાં	કાદવ	પાઠ રૂડ	ધારવાળા
ઓટલા	નેડેલા	ખેંચી	ઢેકું	પથરાના
વાદળાં	ખેંચનાર	ખિચારા	પત્થર	કકડા
ઢંકાઇ	પાઠ કર-ર	પછડાતા	રેતી	ઘસાય
મોઢાં	થોડ્યાં	તણાઇ	ખ્યાલું	કાંકરી
નેઇતાં	રહ્યાં	છેવટે	નીતરું	ગોળ
રમવાનું	ચોકખી	તળાવ	રસ્તા	ઝીણી
સાંભળી	રથમાં	નદીમાં	ઘસીએ	ખાંધવાની
ઝાડ	મઝા	ત્યાં	ભુકે	રસ્તા
પાલો	ગામડાં	તૈયાર	મટોડી	સાહી
દહાડા	ઝાડો	ખંધ	ડહોળું	ચૂસી
ભોંયમાં	મઝા	દોડી	ઠરે	પાઠ રૂડ
નીકળાતું	છોટી	ઘેખરીઓ	ઘસડી	માટી
ભૂખે	અહીં	રોટલી	નદી	ભટ્ટી
હમણા	પડ્યું	કારેલાનું	તળાવમાં	સોંચ્યાં
તળાવ	એટલું	નેવલે	કાદવ	નાખ્યું

ઈંટવાડો	લીધી	ઝીણા	ધમણ	પૂછયું
અહીં	કર્યો	વાડકીમાં	ચલાવતા	તેમણે
કેટલાંક	ગજવામાંથી	વાડકી	બેઠો	કહ્યું
માણસો	ચપ્પુ	સુકવીને	સળીઓ	લોહાનો
લોંચમાંથી	કર્યા	લડીમાં	ચળકતો	ત્યારે
ખોદતાં	ચચમાંથી	વાસણો	દેવતામાં	લોહું
ઈંટ	દબાવી	ગોળી	ખૂબ	ચળકે
નખીઆં	વાડકી	ગાગર	તપાવ્યો	ટીપી
ખનાવનાં	મોતીઓ	ઘડા	લાલચોળ	ખેંચાય
પીળી	માંડયો	કોઠી	એરણુ	મેં
ધોળી	દબાવે	કોઠીઆં	હથોડા	સોનું
ભુરી	ભાંગી	તૈયાર	ટીપ્યો	રૂપું
સુકી	કેટલુંક	પાઠ ૩૫	ટીપવાથી	તાંણું
તપાસી	ઝટ	ધાતુઓ	સળીઓ	પિત્તળ
કંઠણુ	ઉતરી	મૂક્યો	લાંબો	ચળકે
પછાડવાથી	માટીમાં	પૂછયું	પાતળો	ટિપાય
ભાંગી	કાણાં	સમજ્યો	જતરડામાં	પેટીમાંથી
જણાઈ	કણુક	પિત્તળ	ખેંચી	કાઢ્યા
ચીકણી	ઘાટ	લુહાર	કર્યો	ઓળખાવ્યા

૧૪] હિંદુસ્તાનની સાત જૂનોગતી પ્રતોતરમણા ૪ માતા.

તાંખાનો	દગલી	લગભગ	ચીંટું	પહેરવાના
ઝાંખો	પાઇ	આવ્યો	માથા	કપડાં
સોદાનો	પૈસા	કહું	જુદર	તમાર
આશ્વત્તા	દબુ	આપ્યા	ભૂખે	મોટાઈ
કહાઈ	અધિકા	તણ	સાંભળી	બેઠતી
સીસું	તાંખાનાં	આઠ	તેલે	કેદામી
જસત	તપાસી	વટાવ્યા	નાકું	સાંભળતી
માઠ ૩૬	સૌ	તેમણે	લાકડાનો	ઢીઢી
નાણું	બધારે	પંદર	સખત	વઢી
કાદયાં	કેથળી	ઢિઢ્યા	ઘાલે	લોડું
ત્રીજો	રૂપીઓ	સલામ	માથું	પોલી
વાત	અડધો	પાઠ ૩૭	ફાટ ફાટ	કાઢી
ત્યાં	પાવડી	કુહાડી	તાકામાં	ખિન્નારીને
દુકાનમાં	બેઠાની	સોય	દોરો	દુઃખ
બેઠા	ખસાવ્યાં	લકડકેદા	સુખ	ભઢીમાં
ઓળખતા	રૂપાનાં	તકરાર	આણી	ખળવું
ખેડાવ્યા	કાચખીમાંથી	ખાનું	ચાળકાટ	પકવું
મેઢની	મહોર	ધાર	ક્યાં	લાગણી
આમગ	કાઢી	લાકડાં	હોડે	પ્રધાં

પેદાશ	કાણાં	છોકરાં	એટલે	લીમડો
પાઠકર	કાણાવાણું	વિષે	સમભારે	ઘણા
દૂધાકાના	કાટકતું	ઉખેડી	સુકાઇ	છોડવે
કચાર	આંગળી	ભોંયમાં	ભોંયમાંથી	ઝાવામાંથી
ગોળ	પૂછયું	મુળીઉં	ઉખેડી	મુળીઆં
ચોરસ	મધપુડો	મુળીઆં	સુકાઇને	વાંકાં
ત્રિકોણ	મધમાખીઓ	વિના	વધીને	ઉંડાં
કયાં	મધ	ઉભું	ઉંચા	ઉતરેલાં
રોપ્યાં	કુવા	મકમાંથી	પેઠ	મૂળમાંથી
ગજગોટા	કોસ	દાંડીઓ	પથરાય	કુટેલા
મોગસ	ચાળા	કૂટેલી	કોહળાનો	વધે
ભુઓ	લલકારતો	ડાળાં	વેલો	પાંદડાં
દાડમ	જીવતાં	ડાળીઓ	પાઠકર	ટટાર
લટકે	લીલાંછમ	પાંદડાં	આંખા	મોઢા
જમરૂખી	દેખાતાં	લાંબું	સિવાચ	ઉંચું
જમરૂમ	ખૂરાખૂરા	ખીલશે	રાકચો	પાતળું
પંખીઓ	પાઠકર	ખતાવું	વડ	કુટે
બેઠેલાં	છોડવા	ભેવું	પીરખો	કાળામાંથી
ડાળી	વચ્ચે	સુધી	આમલી	ચામડી

૧૬] બીજા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” બે આના

થડને	લીલુંછમ	ભોંય	ગાંડા	ખદલાઈને
છાલ	કંઈક	પથરાઈ	પાંદડાં	ઊઠજો
ખરખચડી	પાંદડાં	થડ	ફૂલ	દાતણુ
કઠણુ	ફૂલ	મુળીઆં	પાંડ ૪૨	ઘોળજો
ઝીણા	ફળ	જણાતાં	ધનુના	ઢીલો
પાતળાં	પૂછયું	ઉખેડયો	લાવ્યા	ડીડું
ફૂલ	તુરીઆ	ખતાવ્યાં	સૂઈ	તોડી
ફળ	ગલકીના	કહું	ઊંઘમાંથી	ચૂસી
ઊગતા	વળગીને	પાતળાં	કયાંથી	રસ
ઘણાખરા	ચઢે	કુંડા	વાસ	ફેંકી
લાકડાં	દોરી	ભોંયમાં	ખાઝી	નાખજો
ખાળવાના	વળગી	ઉંડાં	વધતી	પાંડ ૪૩
મેજ	માંડવા	ઉતરતાં	વધીને	લેસ
ખુરસી	ચઢયાં	દોરડા	ડીલ	ધીમેધીમે
ખાટલા	પથરાઈ	દોરડા	ખાટો	હીંદે
પાટલા	વીટળાઈને	વાળીએ	ગોટલો	ભસતો
પાંડ ૪૧	તરખુચ	ફૂટેલાં	ખાટલામાં	શીંગડાં
વેલા	આરીઆના	ચોડે	જતન	માંડી
ધનજી	દેખાય	અંતરે	કયું	હલાવતી

અમળાઇને	વાગોળવું	પત્થર	ઉંચકીને	લે સતું
તૂટી	નીચલું	છુટા	ભૂલ	ભડું
તોડલું	જડખું	દહાડો	સોખત	મીકું
પડતું	ઉપાડે	ટોળામાંથી	મોડું	ગુણ
વાડ	ઊઠે	છટકી	પુછડી	દોહી
ઉપલા	ફાટ	મળ્યું	ખરીમાંએ	ઠંડું
જડખાના	વધારે	ડુંગરા	ફાટ	ઉતું
દાંત	હીંડે	રસ્તે	વાગોળે	દોહ્યા
નીચલા	શરીર	ભૂખે	યાદ	ખગડી
વચ્ચે	ભડું	લાગ્યું	વચ્ચે	દોહવાનું
ધામ	કાદવમાં	ચઢવાનું	પાતળા	વારણ
માથું	ખાડા	ચઢી	મળખુત	ચોકખું
કોળીઆ	તળાવ	ઠરતા	શરીર	આંચળ
ઉતારી	જોરાવર	કુદવું	ફટી	ધોઈ
ધરાચ	વગડાઉ	કુદકો	દોડી	નાખવાં
વાગોળે	પુરી	ગબડયું	ભડું	વધારે
પેટમાં	પાઠ ૪૪	ચત્તું પાટ	ઊનનો	નીકળશે
મોંમાં	ખકડું	શોધવા	પાઠ ૪૫	કેટલાક
નિશંતે	ઘેડું	નીકળ્યો	દૂધ	દેનારાં

સાંઈ	પસંદ	પુછી	પરસેવો	પોપટ
ખવરાવવાથી	હાથીઆ	રીઝે	ફૂટતો	સમડી
જણસો	ખનાવ્યો	માંસ	સૌથી	કબુતર
દહીં	ટીપુ	હાડકાંના	છેલ્લી	આવડે
છાશ	ચાલાક	કકડા	એકાદ	કીડા
માખણ	કારકુન	ચાટવાનું	ધણી	જવડાં
તાવીને	ઠરાવ્યો	દાંત	રેલો	ખાંધે
શિખડ	ગુપચુપ	અણીવાળા	ઊઠ્યા	ઇંડાં
ખાળીને	ખોલ્યો	મોઢાના	પાઠ ૪૭	ઇંડાંમાંથી
પેંડા	પ્રાણી	આગલા	પંખી	ખચ્યાં
ઉકાળીને	ગંધ	તીણા	મોઢું	ત્યાંસુધી
દૂધપાક	એકદમ	દાદ	કયાં	ભોંચ
ખાસુદી	ત્યાં	કકડા	ઠેકાણે	આંગળાં
પાઠ ૪૬	શિઆળ	જડખાં	ડીલે	છુટાં
કુતરો	સાંભળી	હજાવતા	પીછાં	પડથી
ચરમા	કથું	ઊંઘના	પુછીમાંએ	ભેડાએભાં
પ્રાણી	અહીં	ઝોકાં	ટાઢ	ખતક
ખખએ	ખોલાવ્યો	મોંની	પાંખોવાળા	જળકુકડી
છેલ્લા	તૈયાર	ખંને	કાગડો	સિંચ

પાઠ ૪૮	પુછડી	વળેલી	ખાલાં	ખાંધુ'
ચોપટ	ડીલ	સીધી	લોટામાં	નક
કાળડો	પીછાં	થોડુંક	લીધું	સૂવું
પાંજરું	ઊઠો	નાખ્યું	વાદળી	ઉતારી
ખડુ	ખાંધો	ભાવ્યું	કાઢયા	ઝોળીમાં
ભૂખ	વધારે	ફટતો	ખાલું	સૂવાતું
ભૂખ્યો	મેંમાં	ઊડીને	નાખ્યો	રડાવ
માંડયું	લુચ્યા	પાઠ ૪૯	હલાવ્યું	પાસું
સાંભળી	આવ્યા	આણ્યાં	નારંગી	પાંમરા
તરબુચનો	હોઉં	રંગનાં	સુંદર	દોયણું
કયો	વચે	પડીકાં	કંકુ	ઘોરડામાં
માંસ	આટલો	લાવ્યા	હળદર	સળીઆ
ધારીને	જીવજંતુ	કયાં	વાદળી	ધૂળ
વિચાર	કોહિલું	જુદાજુદા	મેળવ્યો	લુગડાંનો
કર્યો	સળેલું	બનાવતાં	જાંબુડો	ઝાપટી
ઝોળખતા	આંગળામાં	આવડે	મેળવી	ઘોડીઆના
નહિ	પાછળ	પડીકાં	મેશના	મેલમાં
આપણે	આગળ	શીખવ્યું	પાઠ ૫૦	ભમરીઓ
ઘેલો	છેલેલી	ભેડ	પારણું	પુતળીઓ

૨૦] પાંચમી ચોપડીનો “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” ચાર આના.

જા'બુડી	હાલરડું	ચીતરેલ	તળાઈઓ	ઊંઘીને
ગુલાબી	રંગીત	ચઢાવું	ચિનાઈ	ઊકશે
ઘોડીઆના	ચોઢો	પઢાવું	ફૂલડાં	લાડકડા
ગોઢડીઓ	રસીલા	ઝોને	સૂવાની	ઘાલીશ
પાથરી	ઝુલાવું	મઢાવું	બિછાવું	ગજવે
ઝુલાવવા	જડાવું	મખમલ	દોરીએ	—:—:—
ધુમણ	પધરાવું	મરાટની	હિંચોળું	

અભિપ્રાય બીજા ધોરણના

‘અંકગણિતનાં મનોચત્ન’ માટે

ગુજરાત કોલેજના ગણિતના પ્રોફેસર સાહેબ રા. રા. જેઠાલાલ ચીમનલાલ સ્વામીનારાયણ

“ આપના તરફથી ‘અંકગણિતનાં મનોચત્ન’ એ નામનું પુસ્તક મળ્યું. તેમાં નાના બાળકો માટે સાદા સરલ અને સુંદર દાખલાઓનો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. દરેક હિસાબ રમુજ છે અને તે ગણવામાં બાળકોને રસ પડશે એમાં સંશય નથી. આવું સારું પુસ્તક બહાર પાડવા માટે તમને ધન્યવાદ પટે છે.”

અમડાવાહ કડવા પોલ, તા. ૨૩ જુન ૧૯૧૬

કઠિન શબ્દો.

ભગતાં, ભડીને, ભડું છું, ભડયા, ભડ્યો, ભડ્યાં,
ફદી, ચૂસી, છટશે, છૂટયો, ત્તી, પૂછવા, પૂછ્યું,
પૂરે છે, ફૂટે, ફૂટેલા, ફૂલઝાડ, ખૂમો, ખૂખ્યો, મૂકું,
મૂક્યો, સૂધ, સૂઝી, સૂઝું.

ઈળ, ખીજ્યા, ખીજશે, ચીકણી, ચીતરેલ, ચીર,
જાત્યો, જાવનાં ઝોણી, ટીપવાથી, ટીપ્યો, ડીકું,
તીણા, તીથ, ત્રીજો, દીકરો, દીકરી, દીધો, દીલ,
દીવા, દીવાલેન, દીસે, ધીરજ, ધીર, નીકળતો, નીકળ્યું,
નીચલું, નીતરું, નીસરી, પીછાં, પીતરાઈ, પીધું,
પીપળો, પીરસ્યાં, પીળો, ફીકર, બીતો, લીધો, લીમડો,
લીલાંછમ, વીટળાઈ, શીખવ્યું, સીસી.

કુળે, ખુણો ખુશી, ગુણ, ગુરુ, ચુનો, છુટા, છુટું,
છુટો, જુઓ, જુકું, પુરી, પુરું, પુળા, કુઓ, બુધ,
બુકો, મુખ.

કુતરો, કુલડી, ખુરસી, ઘુઘરા, ઘુમણ, દુખડાં,
દુઃખ, પુછડી, પુરુષ, મુખડું, મુદર, લુગડાં, મુકવી.

૨૨] ગુજરાતની સાઠ બ્રજીણની પ્રધોતરમાળા ત્રણ આના.

સુરજ, ગુપચુપ, જુમેરાત, નુકસાન, પુતળીઓ,
સુરવાલ, સુસલમાન.

અંગ, અંગરખી, અંતરે, અંદર, અંધારી, ઈંટ,
ઈંટવાડો, કંઈ, કંસાર, ખંડ, ગંદવાડ, ગંદી, ગંદો, ગંધ
ખંધ, ઘંટ, ચંદ્ર, ચંદ્રમા, ચંચળ, ચંપેલી, જંગલ,
જંતુ, પંખી, પંદર, પંપાળી, ઠંડું, લંડરીઉં, મંગળ,
મંડયો, રંગ, વંતાક, શંકર, શલુ, સંગ, સંભેરી,
સંતાપ, સંતાવા, સંભાળ, સંસાર, હંમેશાં.

આંખો, આંગળી, આંગળાં, આંગણામાં, આંચળ,
આંધળો, આંખો, કાંકરા, કાંચળી, ખાંધે, ગાંડા, ચાંચ,
ઝાંપે, જાંબુડો, ઝાંખા, ટાંગેલાં, તાંબુ, દાંડીઓ, દાંત,
પાંગરાં, પાંચ, પાંજરું, પાંદડું, પાંસરું, ફાંફાં, બાંધ્યું,
માંડ્યું, માંદો, માંસ, માંહે, લાંબું, વાંકું, વાંસો,
સાંભળતાં, સાંભળી.

ઈંડાં, લીંપેગુપે, લીંબુ, સીંચ્યાં, શીંગડાં, હીંડે,
ઉંચકી, ઉંચું, ઉંડું, ઉંઘાડવા, ઉંદર, ઉંદરો,
ઉંદરીઉં, કુંવળ, છુંદાય, ઢુંકા, ઢુંગર, ઢુંડાં, કુંફાડા,
સુંદર,

ઊંઘ, છૂંદી, છૂંદે.

તે, મેં, ભેંસ, ખેંચાય, પેંડા, લેંધી, ખેંચે, ફેંકે,
ભોંય, મોં, પૈઆ.

ખેડણીના એકજ સરખા

નિયમવાળા શબ્દો.

ચિનાઈ. સિવાય દિવાળી. નિશાળ. નિશાળીઆ,
પિલાય. નિરાંત ખિચારા. ખિછાવું. ખિલાડી. ભિખારી.
વિચાર, શિઆળ શિકાર. શિખામણ. સિવાય. પિત્તળ.
નિત્ય. હિંચોળું.

ઉકાળી. ઉખેડી. ઉખેડયો. ઉભસ. ઉડાડી. ઉતારી.
ઉતારી. ઉપાડો. કુહાડી. ગુલાવું. ગુલાવવા. તુરીઆં.
મુકાઇ. મુળીઉં. મુળીઆ. રૂપાળું. રૂપીઆ. લુહાર.
મુકાઇ. મુકાય ગુલાબ. ભુઠાણું, દુકાન. છુંદાય.
કુંફાડા. ઉંઘાડવા.

મસિંઆઈ. ફેંદઆત, હોશિયાર.

ડીલ. દીલ. લીખ. ભવ.

કીડી. સીસી. સીધી. ટીપી. ઝીણી.

ફૂજ. ખૂબ. ખૂશ. ફૂર. ધૂળ. મૂળ. પૂછ ફૂલ. ભૂલ
બૂમ. ભૂખ. ફૂધ. ઊન.

કઠિન મળતા શબ્દોની તારવણી.

કનુ. મનુ. ભાનુ. નાનુ. ચીનુ મડુ. નડુ. છોડુ
ખહુ. વહુ. આહુ. સાસુ. લાડુ. ધીરૂ. સારૂ. વારૂ. રામુ.
માધુ. ધાતુ. ઢણુ. વાણુ. કાણુ. ગુરુ. ટીપુ. પ્રભુ. જંતુ.
શંભુ. જાંભુ. લીંખુ. ચપ્પુ. લલ્લુ. વગડાઉ.

કખાટ. કોટ. ચળકાટ. ઝટ. પેટ. પોપટ. ફાટ
પાટ. ઘાટ ચત્તુંપાટ.

આઠ. પાઠ. શેઠ. [અઠવાડીઉં. ભંડારીઉં
દાઢ. ટાઢ. સઢ [સાત સરત. હેત. ખેડત.
સાથ. હાથ. નાથ. ખાથ. માથું. ભાથું.

સાદ. પ્રસાદ. યાદ. ઉમેદ. મદદ. બળદ. વરસાદ.
પસંદ. એકાદ.

બંધ. ગંધ. ફૂંધ. મધ. [આહીં. તહીં. દહીં.
રવિ. શનિ. બુદ્ધિ. નહિ.
ખાંદડાં. ગોદડી. દહાડો. દોરડું. દાતરડું. દાડમ. દેડકું.

જોડાક્ષર. ૧૨૩

ઊઠ્યાં. ત્રણ. ગ્રીને. શુક્રવાર. છેલ્લો. રહ્યો. ચિત્રો.
 ઇશ્વર. જ્ઞાન. નિત્ય. નાહ્યા. કહું. લાગ્યો. ચોકખાઇ.
 રમ્યો. ફેલ્લા. ચોકખા. ભાવ્યો. કર્યો. કચારે. આપ્યા.
 અડાડ્યો. મંડ્યો. સર્વે. ત્યાં. બોલ્યો. પ્રમાણે.
 બોલાવ્યો. માંડ્યું પીરસ્યા. બળ્બે. જીત્યો. મળ્યો.
 પરીક્ષા. માર્યાં. પ્રાણી. ખીજ્યા. નક્કી. છુટો. છૂટ્યો.
 ચપ્પુ. ગમ્યો. આણ્યો. પૂછ્યું. લલ્લુ. મશકરી.
 પસ્તાય. બચ્યાં. ભુક્તિ. અન્ન. ભૂખ્યો. અલ્યા.
 વિદ્યા. ચંદ્ર. પ્રભુ સ્વપ્નું. પરમેશ્વર. રસ્તો. બચ્ચીઓ.
 ઉતર્યા. કલ્યાણ. ચંદ્રમા. નીકળ્યા. બેસાડ્યાં. આવ્યાં.
 લાગ્યાં. થોભ્યાં. રહ્યાં. ચોકખી. પત્થર. પ્યાલું.
 નીતર્યું. રસ્તા. ભટ્ટી. સીંચ્યાં. ગમ્યું. નાખ્યું. મૂક્યો.
 પૂછ્યું. સમજ્યો. પિત્તળ. કાઢ્યા. ઓળખાવ્યા.
 વત્તા. કાઢ્યાં. બતાવ્યાં. વટાવ્યા. લક્કડફેડા. ત્રિકોણ.
 કચારા. કર્યા. વચ્ચે. ચઢ્યા. ઉખેડ્યો. કર્યું. પત્થર.
 ચત્તુંપાટ. દોહ્યા. ચશ્મા. પ્રાણી. બળ્બે. છેલ્લી. બચ્યાં.
 હુંચ્યા. આણ્યાં. શીખવ્યું. બતાવ્યો. બાંધ્યું.

❀ મળતા બેડાક્ષરો. ❀

મૂકયા. *મૂકયાં. મૂકયું. મૂકયો. કયારે કયારા.
કયાં. ભૂખ્યો. નાખ્યો. નાખ્યું. લાખ્યો. સીચ્યું. પૂછ્યું.
ખીજ્યા. સમજ્યો. છૂટયો. ઊડયા ઊડયાં અડાડ્યો.
મંડ્યો. ઉખેડ્યો. માંડ્યું. પકડ્યું. બેસાડયાં. કાઢ્યું.
ચઢ્યું આણ્યો. વખાણ્યો. આણ્યું. નિત્ય. ત્યારે. ત્યાં.
જાત્યો. વિદ્યા. બાંધ્યું. ખ્યાલું. રોખ્યું આખ્યું. થોભ્યાં.
ગમ્યું. કયું. ભર્યું. નીતર્યું. કર્યાં. માર્યાં. ઉતર્યાં.
છેતર્યાં. સર્વે. બોલ્યું. અલ્યા. ઓળખાવ્યો. ઠાલવ્યો.
તપાવ્યો. બનાવ્યો. બોલાવ્યો. ભાગ્યાં. બતાવ્યું.*
શીખવ્યું. હાલવ્યું પીરસ્યું. દોહ્યા. નાહ્યા. કહ્યું.
રહ્યું. મળ્યું. નીકળ્યું.

છેલ્લો. ફેલ્લો. લલ્યુ. લક્કડરોડા. નક્કી. લુચ્યા.
બચ્યું, બચ્ચી. વચ્ચે છુટ્ટો. પિતળ. વત્તા. ચત્તું પાટ.
અન્ન. ચપ્પુ. બખબે.

ચોકખા. ચોકખાઈ. જુકિત. ભટ્ટી. પત્થર.

શુક. ચંદ્ર. ચંદ્રમા. પ્રભુ. પ્રમાણે. પ્રાણી. ત્રણ.
ત્રિકોણ. ત્રીજો. ભત્રીજો. ચિત્રો.

ચરમા. ઇશ્વર. પરમેશ્વર.
રસ્તો. પરીક્ષા. વિદ્યા. જ્ઞાન.

પરીક્ષામાં આવનાર શબ્દો.

અક્ષર, જ્ઞાન, નિત્ય, જીવંત, શિક્ષા, લુગડાં,
અઠવાડીક, બંડારીક, ચિત્રો, ટાંગેલાં, ધોતલી,
મસિઆઈ, અગણિત, પુરુષ, ઢગલો, દોરડું, ફૂટેલાં,
શીંગડાં, વગડાકે, આઢણી, ગંદવાડ, કવિતા, દાતાજી,
કઠી, દુખડાં, ગાદી, પૌઆ, વધારેલાં, પાંદડાં, ચટણી,
તૈયાર, પરીક્ષા, દેડકાં, દુઃખ, નુકસાન, છુંદાય,
છુદો, છૂટયો, હોશિયાર, ચપ્પુ, વખાણ્યા, કાઢ્યા,
મશ્કરી, જીઠાણું, જીકિત, ખાંધું, ભૂખ્યા, ઇશ્વર,
પરમેશ્વર, વિદ્યા, સ્વપ્ન, મનસુખો, આશિષ, પટલાણી
દાતરડું, નિતરું, ખ્યાલું, પત્થર, ભઠ્ઠી, સીંચ્યાં,
પિત્તળ, ત્રિકોણ, મુળીક, પૂછ્યું, વીટળાઈ, ઉખેડ્યા,
તૂટી, નિરાંતે, ચતુષ્પાટ, ઠંડું, ચરમા, જાંબુડો, ખામુદી
હળદર, ગોઢડી, ચોકખાઈ, અડાડ્યા, અજ તીથે,
અકકેડેડા, દોઢા, શિખંડ, જીવજંતુ.

❧ અમૂલ્ય સૂચના.

— સુખગણિત શબ્દ વાંચી છેતરાતા ના.

— સુખગણિતની ચોપડી ખરીદતાં પહેલાં—

“ સુખગણિત શિક્ષક ” જરૂર જોજો કારણ ?

(૧) દેશી રાજ્યોએ ટેકસ્ટ બુક્સ, ઈ. લા. માટે મંજૂર કરેલા

(૨) કેળવણીખાતાના અધિકારી સાહેબોએ પસંદ કરેલા

(૩) વિદ્વાન સદગૃહસ્થોએ અંગિકાર કરેલા છે.

(૪) આપો આપ બુદ્ધિ ખીલવવાતું શ્રેષ્ઠ સાધન છે.

વધુ ફેલાવો કરવાના હેતુથી કમીશન પણ સારું આપવામાં આવે

❧ “ સુખગણિત શિક્ષક ” ❧

બાળવર્ગનો	૦-૧-૬	ત્રીજા	ધો. નો	૦-૨-૬
-----------	-------	--------	--------	-------

પહેલા, ધો. નો	૦-૧-૮	ચોથા	ધો. નો	૦-૪-૦
---------------	-------	------	--------	-------

બીજા ધો. નો	૦-૨-૦	પાંચમા	ધો. નો	૦-૪-૦
-------------	-------	--------	--------	-------

❧ અદ્યાપિ બહાર ન પડેલી એવી ❧

બીજા ધોરણની સૃષ્ટિજ્ઞાનની પ્રત્યેક નોતરમાળા ત્રણ આના

બામનગર અને વાંકાનેર સ્ટેટમાં બીજા ધોરણ માટે

ટેકસ્ટ બુક તરીકે મંજૂર થએલા

કાઠિઆવાડ એજન્સિની તમામ પ્રાયમરી સ્કૂલોમાં

ઈનામ અને હાથપેરી બુક તરીકે મંજૂર થએલા

“ અંગગણિતનાં મનોચત્ન ” પાંચ આના

સુરત શહેર તથા ચોર્યાસી તાલુકાનો બુદ્ધિશીલ શિક્ષક ત્રણ આના

કર્તા-છગનલાલ મોતીશંકર શાહ, શાહપોર-સુરત.

